

Ja, dåbspagten skal betones i nyt ritual, men det har ikke meget med trosbekendelsen at gøre

I et debatindlæg på Kirke.dk betoner kirkehistoriker Jens Rasmussen (JR) dåbens karakter af pagtshandling mellem Gud og det enkelte menneske, og han hylder "N.F.S. Grundtvigs tolkning af dåbsritualets centrale led, som indtil nu har været toneangivende i folkekirken."

I sit indlæg retter JR kritik mod det såkaldte "Frederiksberg-ritual", som biskoppen i Københavns stift har givet præster og menighedsråd i Frederiksberg provsti tilladelse til at bruge på forsøgsbasis. Kritikken går især på ritualets brug af forkortet tilspørgsel.

I Frederiksberg-ritualet indgår trosbekendelsen i dåbshandlingen på den måde, at menigheden fremsiger eller synger forsagelsen og den apostolske trosbekendelse, hvorefter præsten i kort form tilspørger hver enkelt, der skal døbes, således:

NN: Tror du, sådan som vi sammen har bekendt, på Gud Fader? – Ja

Tror du på Jesus Kristus? – Ja

Tror du på Helligånden? – Ja

Vil du døbes på denne tro? – Ja

JR mener, at der sker et teologisk skred, når der bruges forkortet tilspørgsel i stedet for fuld tilspørgsel. Ved forkortet tilspørgsel bliver det "indlemmelsen i menighedens tro", der kommer i centrum, og ikke først og fremmest "dåbspagten mellem Gud og barn som i Grundtvigs tolkning".

Jeg synes nu, det er svært at se nogen afgørende teologisk forskel på forkortet tilspørgsel og fuld tilspørgsel. Det er trods alt ikke selve trosbekendelsen, der er forkortet i Frederiksberg-ritualet, men alene den tilspørgsel, der peger på trosbekendelsens ordlyd.

Tilspørgslen tillægges magisk betydning

Hvis man med JR – og andre, der nærmest uden forbehold hylder Grundtvigs dåbsforståelse – insisterer på, at direkte tilspørgsel til hver enkelt er afgørende bedre end henvisende tilspørgsel på basis af menighedens fælles bekendelse, så er man efter min mening på vej til at tillægge tilspørgslen magisk betydning.

Ræsonnementet synes at være, at trosbekendelsen først virker rigtig godt i dåbshandlingen, når det enkelte dåbsbarn får mulighed for at svare ja til den fulde, individuelt gentagne ordlyd af forsagelsen og trosbekendelsens tre led. Uden en sådan tilspørgsel antages dåbspagten mellem Gud og dåbsbarn øjensynligt at lide skade i en eller anden forstand.

Jeg kan dog ikke forestille mig, at JR for alvor vil drage nogen dåbspagt i tvivl, der er formidlet ved Frederiksberg-ritualet eller noget andet dåbsritual med forkortet tilspørgsel, selv om han personligt går ind for Grundtvigs model med uforkortet personlig tilspørgsel stilet til hver enkelt dåbsbarn.

Jeg kan heller ikke forestille mig, at JR vil sætte spørgsmål ved dåbshandlinger foretaget i Danmarks nabolande efter ritualer, hvor præsten slet ikke tilspørger barnet om troen og ønsket om at blive døbt, men i stedet stiler spørgsmålene til den eller de voksne, der er kommet med barnet.

Trosbekendelsen er ikke pagtstiftende

For mig at se tager diskussionen om forkortet kontra uforkortet tilspørgsel sig ud som teologisk skyggeboksning, der fjerner fokus fra det overordnede spørgsmål, i hvilken forstand den apostolske trosbekendelse kan siges at være et pagtstiftende element i dåben.

Så vidt vides var det i hvert fald en tid lang Grundtvigs faste overbevisning, at den apostolske trosbekendelse var et ord af Herrens egen mund. Vorherre havde så at sige selv autoriseret trosbekendelsen som pagtstiftende element.

Men i dag er det uanfægtelig teologisk viden, at trosbekendelsen ikke er et ord af Herrens egen mund. Den apostolske trosbekendelse er blevet til lidt efter lidt med rødder i en kortere bekendelse kaldet "den gammel-romerske bekendelse". Ifølge den lærebog, jeg har stående på min reol, kan den apostolske trosbekendelse med sin nuværende ordlyd ikke spores længere tilbage end til begyndelsen af det 8. århundrede.

Som dåbspagtstiftende element kan den apostolske trosbekendelse derfor på ingen måde stå alene. Dåbspagten må forankres i dåbens indstiftelse som sakramental handling. Men de elementer, som JR omtaler som "Guds døbeord" (Matt 28,19) eller "dåbsteksten" (Mark 10,13-16), handler ikke om dåbens indstiftelse. I folkekirkens autoriserede dåbsritual savnes i det hele taget ord, der kan pege på den kristne dåbs indstiftelse.

Det er nærmest en teologisk kapitalbrøler, at det autoriserede dåbsritual er tavs som graven om Jesu dåb i Jordan. For dermed er ritualet effektivt forhindret i at sætte den kristne dåb i relation til Jesu dåb. Ritualet får følgelig svært ved at udlægge den kristne dåb som en sakramental tilegnelse af den Guds Riges pagt, hvis komme blev indvarslet med Jesu egen dåb.

Ingen nye ritualforslag omtaler Jesu dåb

Uden fast forankring i Jesu dåb har folkekirken reelt ikke andet end børneevangeliet at bruge som ankerpunkt for sin dåbsforståelse. Men derved er der jo en nærliggende fare for, at dåben ensidigt udlægges i børnevelsignelsens billede.

Jeg synes, det er uheldigt, at folkekirken betjener sig af et dåbsritual, der ikke giver ordentlig besked om den kristne dåbs oprindelse og indstiftelse. En ringe trøst er det, at den samme indvending kan fremføres mod den senere tids ritualforslag så som "Frederiksberg-ritualet" og "Lindevangs Kirkens ritual" samt "Epistelgruppens ritual", der blev præsenteret på Kirke.dk tidligere på året.

Alle disse ritualforslag mangler omtale af Jesu dåb. (Et par af ritualerne indeholder dog forslag til valgfri læsninger, heriblandt læsninger der omtaler af Jesu dåb. Men Jesu dåb fremstår ikke som værende af afgørende betydning for disse ritualers forståelse af dåben).

Det er ikke særlig svært at få Jesu dåb og dens betydning indarbejdet i et dåbsritual. På min hjemmeside har jeg fremlagt et bud på, hvordan det kan gøres.

Jens Rasmussen slutter sit indlæg med den forhåbning, at dåbskommissionen vil arbejde med at videreføre Grundtvigs tolkning af dåbsritualets kerneled, således at "dåbspagten fortsat kan fremstå klart i barnedåbens sakramentale kerneled."

Ja, det vil unægtelig være fint, hvis dåbspagten kan komme til at fremstå klart i dåbsritualet. Det bliver dog næppe tilfældet i et kommende ritual, medmindre dåbskommissionen foretager grundige overvejelser over, hvad Jesu Kristi dåb betyder for forståelsen af den kristne dåb.

Men sådanne overvejelser synes ikke umiddelbart at ligge inden for dåbskommissionens givne opdrag.